

Motion till riksdagen

1988/89:Ub321

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Vuxenutbildningen

En huvuduppgift för vuxenutbildningen är att minska bildnings- och utbildningsskillnader mellan olika medborgare. Den som i sin ungdom inte fått möjlighet att tillägna sig kunskaper och färdigheter motsvarande dagens obligatoriska skola skall i stället ha den möjligheten i vuxen ålder. Vuxenutbildningen skall höja den allmänna kunskapsnivån i samhället och stärka människors möjligheter i arbetsliv och samhälle.

En allt viktigare uppgift för vuxenutbildningen är att tillgodose de utbildningsbehov som uppstår genom förändringarna i arbetslivet. Den utbildning som valts i grundskolan och gymnasieskolan under tonårens skolgång måste kunna kompletteras, eftersom förändringarna förutsätter att de anställda har god grundutbildning. Drygt 40 procent av arbetskraften har en kortare utbildning än den som alla ungdomar får idag, dvs kortare än två-årig gymnasial utbildning. Till detta bör det tilläggas att andelen som har tre års gymnasial utbildning och lämnar skolan ökar ständigt.

Förändringen av arbetsmarknaden kommer att fortsätta genom övergången från varuproduktion till tjänsteproduktion. Den kunskapsintensiva och tjänsteproducerande delen av arbetsmarknaden har också vuxit snabbare än den varuproducerande. Elektronik och datorer kommer in i allt fler processer. Inom arbetsmarknaden sker en ständig förskjutning mot mer kompetenskrävande och kunskapskrävande produktionsmetoder. Det pågår också en förändring av arbetsorganisationer som ökar utbildnings- och kompetenskraven inom områden där sådana krav tidigare varit låga.

Arbetslivets nya villkor kräver inte bara bättre basfärdigheter utan också bredare kunskaper av kulturell, teknisk och naturvetenskaplig karaktär hos de anställda. Språkkunskaper blir allt viktigare. För att klara denna omställning krävs både en god grundutbildning och goda möjligheter till fortbildning. Mycket av denna utbildning kommer att organiseras av företagen själva, via internutbildning eller uppdragsutbildning.

Även andra omständigheter medför ökade behov av ökade utbildningsinsatser av arbetskraften. Dit hör de demografiska förändringar som sker genom att färre ungdomar går ut på arbetsmarknaden. Kvinnorna kommer inte i samma utsträckning att svara för ett arbetskraftstillskott, eftersom de redan i stor omfattning har yrkesarbete. Därtill kommer medelåldern i arbetslivet att stiga. De insatser, som erfordras, förutsätter att vi använder resurserna på rätt sätt.

Det gäller att finna flexibla lösningar för att klara fortbildning och om skolning av arbetskraften och samtidigt tillvarata de resurser och kunskaper som den äldre arbetskraften besitter. Behovet av arbetskraft med spe-

ciell kompetens måste också tillgodoses på annat sätt än enbart med rekrytering från skola - högskola.

I första hand kan det ske genom vidareutbildning av vuxna. En i detta sammanhang berättigad fråga är om nuvarande utbildningsformer är de mest lämpade för att möta framtida behov av vuxenutbildning.

Det ökade behovet av välutbildad arbetskraft har medfört en snabb ökning av personalutbildning i företagen, en utbildning som sker, och bör ske, på det sätt som varje företag bestämmer. Därtill kommer de mycket omfattande satsningarna på personalutbildning som bedrivs av myndigheter och kommuner samt arbetsmarknadsutbildning.

Vid sidan av en sådan utbildning måste det emellertid finnas möjligheter att efter eget intresse och egna planer välja utbildning för att öka sina kunskaper och möjligheter i arbetslivet. Detta gäller framför allt för dem som saknar möjligheter till utbildning i arbetet. Det är viktigt att utbildningen motsvarar de krav på kvalitet som man har rätt att ställa med tanke på de uppoffringar som görs av den enskilde.

Den omfattande personalutbildningen har givit gymnasieskolan och framförallt komvux möjligheter till ett samarbete mellan skola och arbetsliv. I många stycken är detta en positiv utveckling, eftersom lärarna och skolan får en bra kontakt med arbetslivet. Det ger en god inblick i praktiskt arbete och i arbetslivets vardag. Denna kunskap är av stort värde för lärarna när de sedan genomför sin undervisning. Däremot är det viktigt att verksamheten är självfinansierad och att den inte inkräktar på den ordinarie undervisningen.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att det på 1990-talet kommer att ställas ökade krav på anordnarna av vuxenutbildning om vi skall klara av de förändringar som vi står inför. Kunskaper kommer att få en ökad betydelse i produktionen. Tidigare var tillgången på råvaror, maskiner och arbetskraft avgörande. I framtiden kommer investeringen i fysiskt kapital att minska i förhållande till betydelsen av att utveckla ny teknik och kunskap.

I framtiden behövs således en vuxenutbildning av både allmän och kompetensgivande karaktär. Det måste finnas utbildning som kan ge såväl bredd som fördjupning och kvalitet. Samtidigt finns behov av att fritt kunna välja i ett utbildningsutbud som ger kvaliteter och upplevelser som kanske inte ingår i den mer målinriktade utbildningen. Frågan om i vilken utsträckning sådan utbildning skall bedrivas med det offentliga stöd bör övervägas. Emellertid är det rimligt att vuxenutbildningen också omfattar en fri sektor där den enskildes val och intressen kan tillgodoses.

Vuxenutbildning förekommer idag i många olika former: i kommunal vuxenutbildning, studieförbund, folkhögskola, personalutbildning eller i form av arbetsmarknadsutbildning.

Oklarheter råder om rollfördelningen mellan det allmänna utbildningsväsendet och det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Komvux och grundvux har ökat kraftigt sedan början av 1970-talet bl.a. beroende på efterfrågan på den formella kompetens som man där erhåller. Denna ökning har delvis skett på bekostnad av studieförbundens verksamhet. Det är inte självklart att nuvarande organisation och rollfördelning är den bästa för framtiden. Därför anser vi att det är viktigt att man klarar ut gränsdrag-

ningen, rollfördelningen och möjligheterna till samordning mellan högskola, komvux, studieförbund, folkbildning och personalutbildning.

Framför allt de mindre högskolorna har de senaste åren anordnat fristående kurser, behörighetskomplettering, teknisk utbildning, ADB-utbildning m.m. som ligger nära gymnasieskolans nivå. Detta motiverar att delar av högskolans kursutbud analyseras och ställs i relation till övrig vuxenutbildning.

Moderata samlingspartiet har tidigare krävt en ökad samordning mellan de olika utbildningsanordnarna och i framtiden kommer detta att bli alltmer nödvändigt.

Regeringen tillsatte våren 1988 en utredning med uppgift bl.a. att överväga folkhögskolans roll i förhållande till andra utbildningar. Vi anser att det skall tillsättas ytterligare en utredning med uppdrag att analysera hur samtliga anordnare av vuxenutbildning bättre skall kunna samordna och anpassa sin verksamhet till framtida behov.

Beträffande studieförbunden vill vi understryka vikten av att bidragsgivningen utformas så att den ger studieförbunden största möjliga frihet att själva utforma sin verksamhet. Det bör ankomma på varje enskilt studieförbund att självt besluta om vilka verksamhetsområden man vill främja genom en förstärkt bidragsgivning. Särskilda studier bör utföras rörande gränsdragningen gentemot den kostnadskrävande tillväxten av Komvux.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning om vuxenutbildningen tillsätts i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidragen till studieförbunden.

Stockholm den 25 januari 1989

Ann-Cathrine Haglund (m)

Göran Allmér (m)

Hans Dau (m)

Birger Hagård (m)

Birgitta Rydle (m)

Ulf Melin (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)

Mot. 1988/89
Ub321